

Ewa Sławińska, Aneta Szwęc, Anna Welsyng, Grzegorz Ziółkowski

Odsetki w transakcjach handlowych

- Kiedy można naliczyć kontrahentowi odsetki i w jakiej wysokości
- Kiedy przysługują odsetki umowne, a kiedy ustawowe
- Jakie są skutki podatkowe i ewidencyjne otrzymania odsetek oraz ich umorzenia

REKOMENDUJE

MONITOR księgowego

UWAGA! **Nowe zmiany** w podatkach i rachunkowości

MONITOR księgowego

Zawsze najnowsze aktualności,
porady prawne, komentarze ekspertów
oraz interpretacje urzędowe.

**Czytaj
porady doradców
podatkowych
i biegłych
rewidentów**

Tylko w **MONITORZE** księgowego przeczytasz o zmianach w:

- VAT i CIT
- Ordynacji podatkowej
- Rachunkowości
- PKPiR
- Prawie pracy
- Ubezpieczeniach

Ewa Sławińska, Aneta Szwęc, Anna Welsyng, Grzegorz Ziółkowski

Odsetki w transakcjach handlowych

- Kiedy można naliczyć kontrahentowi odsetki i w jakiej wysokości
- Kiedy przysługują odsetki umowne, a kiedy ustawowe
- Jakie są skutki podatkowe i ewidencyjne otrzymania odsetek oraz ich umorzenia

Autorzy:

Ewa Sławińska – prawnik, redaktor MONITORA księgowego

Aneta Szwęc – praktyk, autorka licznych publikacji z dziedziny podatków i rachunkowości

Anna Welsyng – radca prawny, doradca podatkowy

Grzegorz Ziółkowski – doradca podatkowy

Grupa INFOR PL

Prezes Zarządu

Ryszard Pieńkowski

Dyrektor Centrum Wydawniczego

Marzena Nikiel

Zespół redakcyjny:

Ewa Sławińska – redaktor prowadzący

Mieczysława Kulik – korekta

Anna Seroczyńska – sekretarz redakcji

Agnieszka Zuchowicz – DTP

Druk: Mazowieckie Centrum Poligrafii – MCP

© Copyright by INFOR PL S.A.

Warszawa 2016

INFOR PL S.A.

01-042 Warszawa, ul. Okopowa 58/72

www.infor.pl

Biuro Obsługi Klienta

01-042 Warszawa, ul. Okopowa 58/72

tel. 22 761 30 30

infolinia: 0 801 626 666

e-mail: bok@infor.pl

strona: www.sklep.infor.pl

Publikacja jest chroniona przepisami prawa autorskiego. Wykonywanie kserokopii bądź powielanie inną metodą oraz rozpowszechnianie bez zgody Wydawcy w całości lub części jest zabronione i podlega odpowiedzialności karnej.

ISBN 978-83-7440-803-5

ODSETKI W PRAWIE CYWILNYM	5
Odsetki wynikające z Kodeksu cywilnego	5
Odsetki za opóźnienie w transakcjach handlowych	6
I. Odsetki kapitałowe	7
Odsetki od umowy pożyczki	7
Rezygnacja z oprocentowania	11
Wysokość odsetek	12
Odsetki wynikające z ustawy	14
Wysokość odsetek ustawowych	16
II. Odsetki za opóźnienie.	17
Zasady naliczania odsetek za opóźnienie	17
Wysokość odsetek za opóźnienie.	20
Pobieranie odsetek od zaległych odsetek	23
III. Odsetki a ustawa o terminach zapłaty	24
Odsetki za opóźnienie w transakcjach handlowych	25
Wezwanie do zapłaty	27
Zasady naliczania odsetek	27
Odsetki należne po upływie 30 dni	28
Odsetki należne po terminie wymagalności	29
Naliczanie odsetek, gdy strony nie uzgodniły terminu zapłaty	31
Odsetki w transakcjach, w których dłużnikiem jest podmiot publiczny.	31
Badanie towaru lub usługi	32
Koszty dochodzenia wierzytelności.	33
Koszty dochodzenia wierzytelności przy zapłacie w ratach	33
Nieważność zapisów umownych sprzecznych z ustawą	33
IV. Naliczanie odsetek – w okresie przejściowym	36
Naliczanie odsetek na podstawie Kodeksu cywilnego w okresie przejściowym	36
Naliczanie odsetek na podstawie ustawy o terminach zapłaty w okresie przejściowym	37
V. Przedawnienie roszczeń o odsetki	38
ROZLICZANIE ODSETEK	
– W PODATKACH I EWIDENCJI RACHUNKOWEJ	39
I. Rozliczanie odsetek w podatkach i ewidencji rachunkowej wierzyciela.	39
Przychód z odsetek od należności w podatku dochodowym i księgach rachunkowych wierzyciela	39
Naliczanie odsetek w podatku VAT	40

Sposób udokumentowania odsetek naliczonych kontrahentowi za opóźnienie w zapłacie	41
II. Rozliczanie odsetek w podatkach i ewidencji rachunkowej dłużnika	43
Koszty odsetek od zobowiązań w podatku dochodowym i księgach rachunkowych dłużnika	43
III. Skutki umorzenia odsetek u wierzyciela i dłużnika	44
Umorzenie odsetek u wierzyciela	44
Umorzenie odsetek u dłużnika	45
IV. Skutki rozłożenia spłaty należności na raty	47
VAT od odsetek za odroczenie terminu zapłaty należności	47
Sposób udokumentowania odsetek kapitałowych	48
Odsetki za rozłożenie zapłaty na raty w podatku dochodowym i ewidencji księgowej	48
ODSETKI – W PYTANIACH I ODPOWIEDZIACH	51
I. PIT od dochodów z odsetek	51
1. Z jakiego źródła przychodu są opodatkowane odsetki	51
2. Czy nieodpłatna pożyczka z ZFŚS powoduje powstanie przychodu dla pracownika	53
3. Czy odsetki od odszkodowania związanego z działalnością gospodarczą są zwolnione od podatku dochodowego	54
4. Czy przy odsetkach od odszkodowania można rozliczyć koszty	56
II. CIT od dochodów z odsetek	58
1. Kiedy powstaje przychód z tytułu odsetek od kredytu kupieckiego	58
2. Czy kosztem są odsetki od kredytu zaciągniętego przez przejmowane przedsiębiorstwo	59
3. Czy kosztem są odsetki naliczone od zwracanej dotacji	61
4. Kiedy odsetki od lokat stowarzyszenia korzystają ze zwolnienia od CIT	62
INTERPRETACJE MF W SPRAWACH ODSETEK	64
ORZECZNICTWO SĄDÓW CYWILNYCH W SPRAWACH ODSETEK	70
PRZEPISY PRAWNE	76
Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (j.t. Dz.U. z 2016 r., poz. 380) – wyciąg	76
Ustawa z dnia 8 marca 2013 r. o terminach zapłaty w transakcjach handlowych (j.t. Dz.U. z 2016 r., poz. 684)	84

ODSETKI W PRAWIE CYWILNYM

Od 1 stycznia 2016 r. znowelizowano przepisy stanowiące podstawę prawną naliczania odsetek cywilnoprawnych. Nowelizacja objęła m.in. Kodeks cywilny oraz ustawę o terminach zapłaty w transakcjach handlowych. Przed obliczeniem wartości odsetek należy dokonać wyboru właściwego aktu prawnego. Nie jest to łatwe. Ponadto nowelizacja w wielu sytuacjach prawdopodobnie ukształtuje na nowo sposób orzekania przez sądy o odsetkach ustawowych. Należy też liczyć się z problemami wynikającymi z konieczności stosowania przepisów przejściowych.

Zastosowanie właściwych przepisów regulujących odsetki cywilnoprawne wymaga dokonania wyboru pomiędzy:

- 1) ustawą z 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny – j.t. Dz.U. z 2016 r., poz. 380 ze zm. (dalej: k.c.) a
- 2) ustawą z 8 marca 2013 r. o terminach zapłaty w transakcjach handlowych – j.t. Dz.U. z 2016 r., poz. 684 ze zm. (dalej: ustawa o terminach zapłaty).

Trzeba więc wybrać między dwiema ustawami. Dodatkowo, korzystając z przepisów Kodeksu cywilnego, trzeba dokonać wyboru rodzaju odsetek regulowanych przez ten kodeks.

Odsetki wynikające z Kodeksu cywilnego

Kodeks cywilny przewiduje dwa rodzaje odsetek: odsetki kapitałowe oraz odsetki za opóźnienie. W obu tych kategoriach możemy mieć do czynienia z odsetkami umownymi, ustawowymi i maksymalnymi. Schemat odsetek występujących w Kodeksie cywilnym jest następujący.

Schemat odsetek występujących w Kodeksie cywilnym

Odsetki kapitałowe (art. 359 k.c.)	Odsetki za opóźnienie (art. 481 k.c.)
– odsetki umowne	– odsetki umowne
– odsetki ustawowe	– odsetki ustawowe
– odsetki maksymalne	– odsetki maksymalne

W kolejnej tabeli przedstawiamy porównanie treści regulacji Kodeksu cywilnego odnoszących się do odsetek kapitałowych (art. 359 k.c.) z regulacjami odnoszącymi się do odsetek za opóźnienie (art. 481 k.c.).

Tabela. Porównanie odsetek ustawowych z odsetkami ustawowymi za opóźnienie

Odsetki ustawowe (art. 359 k.c.)	Odsetki ustawowe za opóźnienie (art. 481 k.c.)
Odsetki od sumy pieniężnej należą się tylko wtedy, gdy wynika to z czynności prawnej albo z ustawy, z orzeczenia sądu lub z decyzji innego właściwego organu.	Jeżeli dłużnik opóźnia się ze spełnieniem świadczenia pieniężnego, wierzyciel może żądać odsetek za czas opóźnienia, chociażby nie poniósł żadnej szkody i chociażby opóźnienie było następstwem okoliczności, za które dłużnik nie ponosi odpowiedzialności.
Jeżeli wysokość odsetek nie jest w inny sposób określona, należą się odsetki ustawowe w wysokości równej sumie stopy referencyjnej Narodowego Banku Polskiego i 3,5 punktów procentowych.	Jeżeli stopa odsetek za opóźnienie nie była oznaczona, należą się odsetki ustawowe za opóźnienie w wysokości równej sumie stopy referencyjnej Narodowego Banku Polskiego i 5,5 punktów procentowych. Jednak gdy wierzytelność jest oprocentowana według stopy wyższej, wierzyciel może żądać odsetek za opóźnienie według tej wyższej stopy.
Maksymalna wysokość odsetek wynikających z czynności prawnej nie może w stosunku rocznym przekraczać dwukrotności wysokości odsetek ustawowych (odsetki maksymalne).	Maksymalna wysokość odsetek za opóźnienie nie może w stosunku rocznym przekraczać dwukrotności wysokości odsetek ustawowych za opóźnienie (odsetki maksymalne za opóźnienie).
Jeżeli wysokość odsetek wynikających z czynności prawnej przekracza wysokość odsetek maksymalnych, należą się odsetki maksymalne.	Jeżeli wysokość odsetek za opóźnienie przekracza wysokość odsetek maksymalnych za opóźnienie, należą się odsetki maksymalne za opóźnienie.
Postanowienia umowne nie mogą wyłączać ani ograniczać przepisów o odsetkach maksymalnych, także w razie dokonania wyboru prawa obcego. W takim przypadku stosuje się przepisy ustawy.	
Minister Sprawiedliwości ogłasza, w drodze obwieszczenia, w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski” wysokość odsetek ustawowych oraz wysokość odsetek ustawowych za opóźnienie.	

Odsetki za opóźnienie w transakcjach handlowych

Ustawa o terminach zapłaty w transakcjach handlowych posługuje się tylko kategorią „odsetek za opóźnienie w transakcjach handlowych”. Z tą kategorią odsetek mamy do czynienia tylko w przypadku opóźnień w zapłacie w transakcjach handlowych i tylko wtedy, gdy są to transakcje dokonywane między podmiotami profesjonalnymi (czyli zasadniczo pomiędzy przedsiębiorcami w ramach prowadzonej przez nich działalności) – patrz dział II. **Odsetki za opóźnienie w transakcjach handlowych.**

W przypadku gdy wierzyciel ma do czynienia z opóźnieniem w zapłacie, powinien więc przede wszystkim rozstrzygnąć, czy jest ono związane z transakcją handlową zawartą z innym profesjonalistą (przedsiębiorcą lub innym podmiotem wskazanym w ustawie o terminach zapłaty), czy też jest to opóźnienie wyni-

kające z tytułu innego niż transakcja handlowa (np. wynikające z umowy zawartej z konsumentem).

Tabela. Rodzaje odsetek za opóźnienie w zapłacie

<p>Odsetki za opóźnienie w transakcjach handlowych (ustawa o terminach zapłaty)</p>	<p>Przysługują w transakcjach handlowych, czyli umowach:</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ których przedmiotem jest odpłatna dostawa towarów lub odpłatne świadczenie usług, ■ zawieranych między podmiotami wymienionymi w art. 2 ustawy o terminach zapłaty (m.in. między przedsiębiorcami), ■ zawieranych w związku z wykonywaną działalnością.
<p>Odsetki za opóźnienie (art. 481 k.c.)</p>	<p>Przysługują w przypadku, gdy:</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ dłużnik spóźnia się ze spełnieniem świadczenia pieniężnego (opóźnienie w zapłacie), ■ świadczenie pieniężne wynika z innego tytułu niż „transakcja handlowa”, o której mowa w ustawie o terminach zapłaty.

W przypadku gdy przedsiębiorca uzna, że umowa jest transakcją handlową, nalicza odsetki za opóźnienie, stosując reguły zawarte w ustawie o terminach zapłaty w transakcjach handlowych. W przypadku opóźnień w zapłacie innego rodzaju niż wynikające z transakcji handlowej – odsetki za opóźnienie należy naliczać z zastosowaniem przepisów Kodeksu cywilnego.

I. Odsetki kapitałowe

Odsetki kapitałowe są wynagrodzeniem za korzystanie z cudzego kapitału (art. 359 k.c.). Nie wiążą się więc z opóźnieniem spełnienia świadczenia, tylko z faktem korzystania z cudzego kapitału. Obowiązek ich zapłaty może wynikać:

- z czynności prawnej (np. umowy pożyczki),
- z ustawy,
- z orzeczenia sądu,
- z decyzji innego właściwego organu.

Odsetki od umowy pożyczki

Artykuł 359 § 1 k.c. stanowi, że odsetki od sumy pieniężnej należą się m.in. wtedy, gdy wynika to z czynności prawnej (np. umowy). Oznacza to, że strony umowy cywilnoprawnej mogą zawrzeć umowę, na podstawie której należne będą odsetki z tytułu korzystania z kapitału. Jest to możliwe, gdy przepisy dają prawo ich stosowania (nie narzucają obowiązku ich stosowania). Jeżeli umowa cywilnoprawna związana z korzystaniem z cudzego kapitału nie zawiera wskazania odsetek umownych, nie będzie można się domagać ich zapłaty. Brak w umowie zapisu o odsetkach nie oznacza bowiem, że automatycznie w to miejsce wprowadzamy odsetki ustawowe i możemy się ich domagać od kontrahenta. W instytucjach cywilnoprawnych związanych z korzystaniem z cudzego kapitału przepisy nie przewidują obowiązku naliczania odsetek. Dotyczy to np. umo-